

## OHSAS 18001

# Auditors discussieren over praktijksituaties

Jaarlijks organiseert de Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (SCCM) voor auditors die werken voor certificatie-instellingen, zogenoemde auditordagen. Gedurende één dag worden cases besproken, ontwikkelingen op wet- en regelgeving gepresenteerd en actuele thema's uitgediept. Dit jaar stond fysieke belasting en ergonomie centraal. 51 OHSAS 18001-auditors werkten aan de casus van een fictief bouwbedrijf.

TEKST: YVON VAN DER VOORT EN FRANS STUYT

Elke organisatie (hoe klein ook) kan betere arboprestaties behalen door het gebruik van de *plan-do-check-act* aanpak uit de OHSAS 18001-norm. SCCM organiseert jaarlijks auditordagen met als doel om kennis over een bepaald arbo-onderwerp te verdiepen en om door bespreking van praktijksituaties ervaringen uit te wisselen en de werkwijze van de bij SCCM aangesloten certificatie-instellingen bij de uitvoering van OHSAS 18001-audits te harmoniseren. De volgende onderwerpen zijn tijdens de auditordagen 2015 aan bod gekomen: identificatie arbogevearen en –risico's; positie zzp'ers en onderaannemers (wet- en regelgeving); fysieke belasting, identificatie en monitoring en meting.

## Bedrijfsbeschrijving

De vragen zijn beantwoord aan de hand van een bedrijfsbeschrijving van het fictieve bouwbedrijf Bouwer. De bedrijfsbeschrijving is als volgt:

- **Soort bedrijf:** bouwbedrijf voor utiliteits- en woningbouw.
- **Personeel:** Circa vijftig op kantoor en circa vijftig op de verschillende bouwplaatsen. Het bedrijf heeft voor de bouwplaatsen alleen uitvoerders en timmermannen in dienst. De laatste treden soms

ook op als voorman. De uitvoerders zorgen voor de projectleiding en sturing in een project.

- **Projecten:** Het bedrijf werkt aan zowel kleine als grote bouwprojecten en verzorgt nieuwbouw, renovatie en onderhoud van panden. Bij grotere projecten is de uitvoerder permanent aanwezig. Bij kleine projecten heeft een uitvoerder meerdere projecten en treedt de timmerman op als voorman, die dan de leiding heeft. Alle specialistische werkzaamheden worden uitbesteed. Denk hierbij aan funderingswerkzaamheden, metselen, gevelwerkzaamheden, betonstorten etc. Hiervoor worden zowel bedrijven als zzp'ers ingehuurd.
- **Werkzaamheden:** Op de bouwplaatsen tref je de "gewone" activiteiten aan zoals je die in de bouw tegenkomt.
- **Managementsysteem:** Bouwer BV is VCA-gecertificeerd en heeft een ISO 14001-certificaat. Bouwer BV heeft de ambitie om ook een OHSAS 18001-certificaat te behalen.
- **Ziekteverzuim:** Het ziekteverzuimpercentage was in 2013: 4,12 en in 2014: 5,71. Uit de verzuimcijfers blijkt dat het grootste aantal ziekmeldingen afkomstig is van bouwplaatspersoneel. In de direc-



Het is een wettelijke eis om als organisatie een plan van aanpak te hebben voor het beperken van fysieke belasting.

Bron: Bouwtweets

tiebeoordeling schrijft de directie: het verzuim blijft de afgelopen vier jaar oplopen.

■ **Ongevallen:** Het aantal ongevallen is in 2014 afgenomen. De gemiddelde leeftijd van het personeel op de bouwplaats neemt geleidelijk toe. De langdurige verzuimgevallen (ongeveer de helft van het ziekteverzuim) zijn vooral niet werkgerelateerd (hartinfarct, kanker, immuunziekte). Soms zijn het twijfelgevallen als een hernia en rugklachten. Het kort verzuim is gemiddeld vier dagen waarbij er in 2014 slechts twee bedrijfsongevallen zijn geweest, een keer vijf dagen verzuim en een keer twee dagen. De ongevalsfrequentie (IF-frequentie) was in 2013: 26,9 en in 2014: 19,1.

■ **Maatregelen met betrekking tot fysieke belasting:** Verschillende aspecten van fysieke belasting zijn aan de orde: tillen, duwen, trekken, staande werkzaamheden maar ook gehurkt/geknielend en af en toe werkzaamheden in kleine ruimten en gekke werkhoudingen. Om de fysieke belasting van de werkzaamheden te beperken heeft het bedrijf verschillende maatregelen genomen:

➤ Technische hulpmiddelen zoals tilhulpen, ma-

teriaalliften en verreikers.

- Instructiemateriaal voor bediening van de technische hulpmiddelen.
- Voorlichting en onderricht.
- PAGO en de mogelijkheid om een bedrijfsarts te consulteren.

■ **Toolbox:** Elke maand wordt er een toolbox gehouden waarvan er minimaal één keer per jaar aandacht wordt besteed aan fysieke belasting. Daarnaast is er minimaal één keer per jaar een voorlichtingsbijeenkomst over een van de arboaspecten van het werk. De medewerkers zijn daarmee op de hoogte van de risico's van hun werkzaamheden. Dat wil niet zeggen dat iedereen zich altijd aan alle afspraken houdt, maar er zijn geen ongevallen gerelateerd aan fysieke belasting.

■ **Activiteiten per project:**

- Start-werkvergadering.
- Per project is er een veiligheids en gezondheidsplan (V&G-plan) en zijn er deel V&G-plannen van de betrokken onderaannemers.
- Er worden taak risico analyses (TRA's) opgesteld door Bouwer BV (al dan niet in samen-

werking met betrokken aannemers).

- **Bijlagen:** Bij de case waren tijdens de auditordagen de volgende bijlagen beschikbaar:
  - RI&E Brouwer.
  - Arbocatalogus fysieke belasting timmerman nieuwbouw.
  - Arbocatalogus Bouw: tillen, dragen, duwen en trekken van zware lasten.
  - Delen uit de cao Bouwnijverheid ten aanzien van veiligheids- en arbobepalingen.

### Case 1: Vragen en gewenste benadering identificatie arbogevearen en –risico's en doelstellingen

*Voldoet de RI&E van Bouwer BV voor wat betreft fysieke belasting aan de eisen die OHSAS 18001 in 4.3.1 stelt aan de gevaaridentificatie en risicobeoordeling? Zo nee, wat zijn de punten die moeten worden aangepast? Wat is de eventuele zwaarte van de afwijking bij een initiële beoordeling wanneer alleen dit onderdeel onder de maat is?*

De RI&E van Bouwer is erg summier. De verschillende onderdelen van fysieke belasting zoals tillen/dragen, duwen/trekken, werkhoudingen, repeterende bewegingen en energetische belasting zijn in deze RI&E niet herkenbaar. Onduidelijk is of hiernaar gekeken is. Onduidelijk is of alle functies van de organisatie in de RI&E zijn opgenomen. Tenslotte is onduidelijk wat het bedrijf gaat doen aan de verschillende risico's omdat er geen plan van aanpak is. De auditoren vinden dit een kritieke afwijking. Verwacht wordt dat het bedrijf de RI&E aanvult, aangeeft welke maatregelen er al genomen zijn en welk restrisico er overblijft.

*Zijn er onderdelen van fysieke belasting waarvoor Bouwer een nader onderzoek moet uitvoeren? Zo ja, voor welke onderdelen en welke informatie moet dit onderzoek opleveren?*

Op basis van de restrisico's moet een plan van aanpak worden opgesteld om deze verder te verminderen. Op basis van de huidige RI&E is er nog onvoldoende inzicht in de risico's van fysieke belasting en de onderwerpen waarvoor mogelijk een verdiepend onderzoek nodig is. De RI&E moet aangepast worden zoals beschreven in vraag 1A waarna duidelijk wordt waar verdiepend onderzoek nodig is. De belangrijkste risicogebieden worden in de arbocatalogus aangegeven, maar het uitvoeren van de maatregelen uit de catalogus vrijwaart een bedrijf niet per definitie van het uitvoeren van een verdiepend onderzoek. Het verdiepend onderzoek moet aangeven of de hoog risico gebieden daadwerkelijk een risico is. Het verdiepend onderzoek geeft meer in detail inzicht in de risico's en de mogelijke maatregelen.

*Bouwer heeft verschillende technische hulpmiddelen zoals tilhulpen en een aantal organisatorische maatregelen waarbij ook fysieke belasting aandacht krijgt. Omdat fysieke belasting in het "oranje" deel van de risicomatrix valt en er geen incidenten zijn, is er geen directe aanleiding voor aandacht in het plan van aan-*

*pak voor dit onderwerp. Is dit acceptabel voor het verkrijgen van een OHSAS 18001-certificaat? Zo nee, wat zou u in het plan van aanpak verwachten?*

Het is niet acceptabel dat de organisatie geen plan van aanpak heeft. Dit is een wettelijke eis. Er zijn nog een aantal risico's die gescoord zijn als oranje. Vanuit de continue verbetering die gevraagd wordt in de OHSAS 18001-norm, mag in deze situatie verwacht worden dat het bedrijf een plan van aanpak heeft opgesteld om tenminste de huidige situatie te handhaven, maar bij voorkeur ook te verbeteren.

*Verwacht je bij een organisatie als deze doelstellingen gericht op het onderwerp fysieke belasting? Geef voorbeelden van doelstellingen met betrekking tot fysieke belasting.*

Er worden doelstellingen voor fysieke belasting verwacht bij het bedrijf. Op dit moment is er nog te weinig kennis voor het formuleren van specifieke (meetbare) doelstellingen. Met de huidige informatie kun je als doelstelling formuleren:

- Nader analyseren van het ziekteverzuim (soort verzuim, oorzaak, lengte).
- Risico's die hoger dan een 3 scoren in de RI&E nader onderzoeken.
- Implementeren van de maatregelen ten aanzien van fysieke belasting uit de arbocatalogus

### Case 2: Toelichting, vragen en gewenste benadering positie zzp'ers en onderaannemers

Op de bouwplaats heeft Bouwer alleen eigen uitvoerders en timmerlieden (= voorman bij kleine projecten). Voor de overige werkzaamheden worden zzp'ers en onderaannemers ingeschakeld. De zzp'ers werken onder directe verantwoordelijkheid van de uitvoerder of voorman op de bouwplaats. Personeelsleden van onderaannemers voeren op de bouwplaats een vooraf overeengekomen opdracht uit. Deze personeelsleden staan onder de directe leiding van de onderaannemer.

*Hoe ligt de verantwoordelijkheid van het bedrijf ten aanzien van ingeschakelde zzp'ers en werknemers van onderaannemers, die actief zijn op de bouwplaats ten opzichte van de eigen werknemers?*

Zzp'ers die als medewerker worden ingehuurd moeten volgens de wet hetzelfde behandeld worden als eigen medewerkers. Zie ook de brochure *Zelfstandigen en de Arbowet* van het ministerie SZW. De onderaannemer is verantwoordelijk voor zijn eigen personeel. Het bedrijf Bouwer hoeft voor de medewerkers van de onderaannemer in principe geen zaken te regelen. Aangezien zowel Bouwer als de onderaannemer op dezelfde bouwplaats werken, worden wel afspraken gemaakt over samenwerking en het gebruik van hulpmiddelen die op de bouwplaats aanwezig zijn. Voor zzp'ers die als onderaannemers worden ingehuurd, moeten goede afspraken gemaakt worden om duidelijk te maken waar de verantwoordelijkheden liggen. De RI&E beoordeelt alleen de eigen activiteiten van Bouwer BV inclusief de activiteiten van ingehuurde

zzp'ers. De risico's verbonden aan de activiteiten uitgevoerd door onderaannemers worden niet opgenomen in de RI&E. In het veiligheids- en gezondheidsplan, de veiligheids- en gezondheidsdeelplannen en de taak risico analyse (TRA) wordt gekeken hoe de verschillende organisaties op de bouw elkaar kunnen beïnvloeden.

*Is er een verschil tussen de zzp'ers en de werknemers van onderaannemers en zo ja, wat is het verschil?*

*Heeft het vorige antwoord consequenties voor de inhoud van de RI&E en de te nemen technische en organisatorische maatregelen met betrekking tot risico's door fysieke belasting? Zo ja, welke?*

Uit de RI&E moet duidelijk zijn dat de ingehuurde zzp'ers onderdeel uitmaken van de RI&E. Voor Bouwer en voor de onderaannemers gelden dezelfde wettelijke eisen. Dit betekent dat als de onderaannemer de regels overschrijdt, zij hierop door Bouwer aangesproken moeten worden. In het managementsysteem moet, vanuit normelement 4.4.6 onderdeel C worden vastgelegd op welke wijze Bouwer met risico's van aannemers en bezoekers omgaat. Bijvoorbeeld hoe wordt het beleid gecommuniceerd? Zijn bij inkoop of in het contract eisen aan de onderaannemer vastgelegd?

*Wat verwacht je van het bedrijf wanneer geconstateerd wordt dat personeel van een onderaannemer de Arbowet overtreedt omdat regelmatig materialen worden getild die zwaarder zijn dan 25 kilo?*

Bij het tillen van lasten zwaarder dan 25 kg wordt verwacht dat Bouwer BV de onderaannemer hierop aanspreekt. Heeft Bouwer zijn beleid kenbaar gemaakt aan de onderaannemer? Geeft de onderaannemer aan dat hij zich aan het beleid gaat conformeren?

### Case 3: Toelichting, vragen en gewenste benadering wet- en regelgeving en beoordeling naleving

De auditors zijn tijdens de auditorsdag geïnformeerd over de wet- en regelgeving met betrekking tot fysieke belasting en trillingen en hebben informatie aangeboden gekregen aan de hand van de arbocatalogus.

*Tot op welk detailniveau dient Bouwer BV de wettelijke eisen ten aanzien van fysieke belasting te hebben vastgelegd? Geef aan de hand van de informatie uit de arbocatalogus aan welke eisen uit wetten regelgeving in de registratie minimaal moeten zijn opgenomen.*

Een groot deel van de wettelijke eisen is te vinden in de arbocatalogus. De organisatie dient in het managementsysteem vast te leggen welke wettelijke eisen (tot op artikelniveau) op de organisatie van toepassing zijn. Vervolgens moet aantoonbaar zijn dat de maatregelen uit de catalogus zijn uitgevoerd of dat gelijkwaardige maatregelen zijn genomen. Gelijkwaardige maatregelen zijn maatregelen die hetzelfde beschermingsniveau bieden. Daarnaast moet in het managementsysteem vastgelegd zijn op welke wijze met een vastgestelde frequentie beoordeeld wordt of nog aan

deze maatregelen wordt voldaan. Naast de arbocatalogus zijn er nog andere wetten van toepassing. Deze worden tot op artikelniveau uitgewerkt en met een vastgestelde frequentie wordt de compliance beoordeeld. Zie ook het informatieblad *Naleving wet- en regelgeving*.

*Geef aan hoe de eigen beoordeling van Brouwer van de compliance ten aanzien van fysieke belasting er uit zou moeten zien om aan OHSAS 18001 te voldoen.*

In de arbocatalogus van de bouw wordt aan een groot aantal verschillende aspecten van fysieke belasting aandacht besteed. Een mogelijkheid is om per functionaris te beoordelen of de maatregelen uit de arbocatalogus zijn uitgevoerd. Indien er geen arbocatalogus is, wordt vanuit de naleving van wet- en regelgeving verwacht dat net als de opzet van het register, ook de naleving tot op artikelniveau wordt uitgevoerd. Een mogelijke methode is om een artikel te vertalen in 1 of meerdere vragen waarmee de naleving concreet kan worden getoetst.

### Case 4: Vragen en gewenste benadering monitoring en meting

*Op welke manier zou het onderdeel meting en monitoring moeten zijn ingevuld om inzicht te krijgen in de uitvoering van het beleid met betrekking tot fysieke belasting (in het bijzonder ook in relatie tot zzp'ers en onderaannemers)?*

Meting en monitoring wordt op verschillende manieren ingevuld. In dit geval kan worden gedacht aan:

- Een leveranciersbeoordeling van onderaannemers.
- Beoordeling opleidingen van ingehuurde zzp'ers.
- Registraties van werkplekinspecties waarmee naleving van afspraken wordt beoordeeld.
- Naleving van de arbocatalogus en overige wet- en regelgeving;

### Aandachtspunten

De aandachtspunten die naar voren komen voor de verbetering van onderdelen van het certificatieschema worden door SCCM ingebracht bij het Centraal College van Deskundigen (CCvD). Het CCvD kan besluiten nadere richtlijnen in het OHSAS 18001-certificatieschema vast te leggen, bijvoorbeeld wanneer tijdens de discussies grote verschillen naar voren komen. Dit kan zowel gaan om richtlijnen voor de werkwijze van de certificatie-instellingen als om de interpretatie van de norm. In 2016 wordt aandacht besteed aan de inhoud en interpretatie van de ISO 45001, de vervanging van de OHSAS 18001-norm die medio 2016 wordt verwacht. Ook zal aandacht aan persoonlijke beschermingsmiddelen worden besteed. ☒



Yvon van der Voort is projectleider en Frans Stuyt is directeur van de Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen, SCCM.

